

sequentia, quia licet versentur circa eandem materiam solempne votum et simplex, non tamen respiciunt illam eodem modo, quia votum solempne constituit hominem actu religiosum, et profitentem castitatem. At vero votum simplex solum respicit castitatem, ut promittendam postea mediante voto solempni. Ad tertium patet ex dictis, qui enim vult antecedens, vult etiam consequens in ipso antecedenti, secundum quod conjungitur cum ipso antecedente. Si autem antecedens fiat impossibile, nulla manet voluntas erga consequens; castitas autem in nostro casu tantum respicitur a vovente, secundum quod pertinet ad religionem: unde si religio facta fuit impossibilis, nulla manet obligatio ad servandum castitatem.

X. Ad quartum respondetur, quod quando aliquid comparatur ad materiam voti sicut pars ad suum totum, qui non potest implere totum, tenetur saltem ad partem sibi possibilem. Verbi gratia centum promissa Deo continent decem sicut partem, et qui promittit dare centum intendit etiam actu dare decem, nec enim potest aliter dare centum nisi dando actuales partes, ex quibus totum componitur. In nostro vero casu castitas non comparatur ad religionem promissam sicut pars ad totum actuale, sed tamquam objectum secundarium in ordine ad primum. Sublata autem ratione objecti primarii alicujus actus, tollitur omnino actus circa secundarium, et consequenter etiam tollitur tota vis, et essentia illius actus etiam in ordine ad objectum secundarium.

XI. Ad ultimum respondetur, quod regulariter qui vovit perpetuam virginitatem, vovit eam ex affectu ad perpetuam castitatem, et promissit etiam perpetuam castitatem, quia sine perpetua castitate virginitas servari non potest, et ita ut optime docet

D. Thomas etiamsi virginitas facta sit impossibilis, quia semel est amissa, manet tamen obligatus ad castitatem, quia fuit illa actu promissa; qui enim promittit virginitatem perpetuam, promittit etiam se non habiturum actum venereum in perpetuum. Et iste est communis modus vovendi, juxta quem intelligitur D. Thomas, ut explicat Cajetanus in hoc articulo. Si tamen daretur quod mulier voveret virginitatem, ita præcise ut haberet intentionem servandi castitatem, quantum ad hoc, quod tantum intenderet vitare primum congressum ad virum, tunc si semel amitteret virginitatem, ad nihil maneret obligata, semel amissa, nec teneretur ex vi voti servare castitatem. Iste autem modus vovendi tamquam moraliter impossibilis relictus fuit a D. Thoma.

ARTICULUS XII.

Utrum votum non nubendi sit votum castitatis, obligetque ad illam?

I. Cajetanus hic, et opusculo de voto, dicit hæc vota esse omnino idem, et quod votum non nubendi est verum castitatis votum, a solo papa dispensabile. Idem tenet Navarrus in manuali, cap. XII, num. LXXVI. Oppositam sententiam tenet D. Antoninus II part. titulum XI, cap. II; Sylvester verbo *Votum* IV, quæst. IV, et volumine primo, quæst. V; Angelus verbo *Votum*, cap. IV, quæst. IX; Soto VII de justitia, quæst. II, art. I ad tertium, et communiter tenent Thomistæ hanc sententiam.

II. Conclusio: *Votum non nubendi, et votum castitatis sunt omnino distincta, sic adeo, ut ex vi voti non nubendi, non teneatur homo servare castitatem. Probatur, quia licet votum castitatis includat votum non*

nubendi, non tamen e contra votum non nubendi adæquat votum castitatis, nec certe, si recte attenditur Cajetanus, quantum ad hoc nobis adversatur, nam id, quod est minus, non includit id, quod est majus: votum autem non nubendi minus est, quam votum castitatis, et ita non quicumque facit contra castitatem, facit contra votum non nubendi. Si enim ille, qui vovit non nubere fornicetur, non est sacrilegus, ut etiam admittit Cajetanus: nec etiam est transgressor voti, quoniam objectum voti non nubendi tantum est non ducere uxorem; ergo. Ex quo sequitur contra Cajetanum, quod etiam quantum ad dispensationem non æquivalent ista duo vota, scilicet non nubere, et servare castitatem; votum enim servandi castitatem solum reservatur papæ: at vero votum non nubendi, cum non sit votum castitatis, nec includat illud, ab episcopis est dispensabile.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

III. Arguitur primo: *Votum castitatis respicit per se materiam, quæ est in consilio, non autem castitatem, quæ est in præcepto; sed non nubere est in consilio; omnis enim alia castitas est in præcepto; ergo votum castitatis in re est votum non nubendi, et qui vovit non nubere, vovit etiam illam castitatem, quæ per se pertinet ad votum castitatis. Secundo: Qui dispensat in voto castitatis, non dispensat ut possit vivere luxuriose, sed præcise ut possit nubere; ergo ex vi voti solum ad hoc obligabatur, ut non possit nubere; omnis enim obligatio voti tollitur per dispensationem. Ad primum respondetur, quod licet propriissima materia voti castitatis sit castitas, quæ est in consilio, absolute tamen*

omnis castitas cadit sub tali voto, et ita qui supposito voto fornicatur, non solum est fornicarius, sed etiam sacrilegus. Ad secundum respondetur, quod qui dispensat in voto castitatis, non dispensat ut possit vivere luxuriose, sed in hoc præcise, ut possit nubere. Et rursus, qui sic etiam fornicaverit, non peccat contra votum, nec duplici peccato, sed uno tantum.

IV. Ultimo: Circa istam solutionem dubitat Cajetanus, utrum mulier, quæ vovit non nubere, ut placeat lenoni, vel ut facilius scortetur, sit validum. Respondetur tale votum esse nullum, quia est de re mala, non enim non habet pro fine non ducere maritum utcumque, sed non ducere ut facilius scortetur. Si enim finis voti non sit placere lenoni, sed finis applicationis ad vovendum, ita quod intendat se obligare eo modo, quo obligantur aliæ, in tali casu manet obligata ad votum.

V. In solutione ad tertium argumentum agit D. Thomas de tempore, quo votum obligat. Et quidem si vovens determinet tempus, tenetur implere illud juxta determinationem propriæ voluntatis, alias peccabit mortaliter. Difficultas tamen est, utrum supposito illo peccato maneat adhuc obligatus ad implendum votum. Quod ut plenius intelligatur notandum est, dupliciter se posse habere voventem. Primo, ita quod respiciat tempus, et propter illud, et sanctitatem illius facit tale votum, verbi gratia, si quis promittat se jejunaturum die veneris, aut alio die in honorem alicujus sancti, tunc si semel transgrediatur votum, peccabit quidem mortaliter, ad nihil tamen manet deinceps obligatus; transacto enim jam illo die votum factum est impossibile, et etiam quia intentio sic voventis est tantum se obligare pro illo die, et illud jejunium fuit onus solius illius

diei. Secundo modo potest vovens respicere tempus tamquam mensuram actionis exercendæ, ut si quis voveat se intra mensem daturum eleemosynam, vel intraturum religionem, tunc votum non respicit ipsam sanctitatem temporis, et sic si non impleverit illud intra mensem, manet obligatus, quia manet votum possibile, et intentio illius non fuit limitata ad illud solum tempus. Si tandem vovens non determinaverit tempus, tunc votum, vel est conditionale, vel absolutum: si primum, non obligat quousque impleatur conditio, quæ si nunquam fuerit impleta, nunquam tenetur; peccabit tamen mortaliter si conditio dependeat ab ejus voluntate, et ipse voluntarie apponat impedimentum conditionis impletioni, vel non faciat quod in se est, ut impleatur. Quando autem votum est absolutum, ut si quis voveat se ingressurum religionem non determinando tempus, tunc non solum tenetur implere illud in articulo necessitatis, sed etiam ante illum. Cajetanus hic, quem sequitur Navarrus in manuali, cap. XII, num. XII, ponit regulam: Quod quando vovens judicat se esse obligatum voto, et ut statim impleatur, tenetur illuc implere, alias peccabit mortaliter. Sed certe ista regula est nimium fallax; scrupulosus enim judicaret se statim teneri, alius autem latiore habens conscientiam, per longum tempus non judicaret hoc. Unde in hac parte non potest aliqua indivisibilis constitui regula, sed solum quod non tardet reddere votum. Quando autem judicatur tardare reddere, prudentis arbitrio relinquendum est, attenda tamen qualitate personæ, et aliis circumstantiis, et certe quamdiu sine aliqua causa impletionem voti differret, jam censeretur tardare; maxime si ex deliberatione redditur difficilior impletio voti.

VI. Dubitatur ultimo in hoc articulo, utrum votum unius personæ possit aliam obligare. Et pro explanatione notandum est, quod ista vota, vel sunt personalia, ut votum orationis, jejunii, etc. vel sunt realia, ut votum eleemosynæ; vel sunt mixta, ut votum peregrinationis, in quo et est actio peregrinandi, et est sumptus faciendus.

VII. Prima conclusio: Votum personale non transit per se loquendo in aliam personam; tale enim votum respicit præcise personam, et voluntatem voventis; ergo solus vovens tenetur implere. Diximus per se loquendo, quoniam in aliquo casu tenebitur filius implere votum parentis, non quidem ex vi voti, sed ex pietate, verbi gratia, si fiat votum præsentandi filium alicui imagini, vel de alia simili re, si non sit multum gravis. Similiter si aliqua communitas vovit jejunium aliquod, vel observationem festi, sine dubio ex vi votum solum obligantur ipsi voventes, non autem successores. Si tamen iuvenit consuetudo, vel observantia talis festi, tenebuntur illud facere successores ratione consuetudinis, quæ habet vim legis.

VIII. Secunda conclusio: Vota realia transeunt in successores, verbi gratia, votum dandi centum aureos pauperibus. Nec solum hoc habet verum, quando testator expresse obligat hæredem in ea parte, qua potest, ut impleatur tale votum; sed etiam si testator nihil exprimat. Ita tenet Sylvester verbo *Votum* II, quæst. XI. Cujus ratio est, quia talis obligatio fundatur super res testatoris, et ita transit cum ipsis rebus, in quoscumque illæ transierint.

IX. Ultima conclusio: In votis mixtis attendendum est ad id, quod est principalius in ipsis; et quidem si principalis ratio fuerit personalis, ut in voto peregrinationis, idem di-

cendum est ac de votis ipsis personalibus. Si autem principalis ratio voti fuerit realis, ut si promittat se iturum ad D. Jacobum, et ibi erecturum hospitale, vel daturum magnam eleemosynam, tunc idem dicendum erit, ac dictum est de votis realibus: ea enim, quæ sunt accessoria, et minoris momenti, sequuntur naturam principalis. Ex dictis sequitur, quod si votum defuncti fuerit partim personale, et partim reale, ea parte, qua est personale, non obligat hæredes; obligabit tamen pro ea parte, qua est reale, ut in casibus prepositis, in quibus tenebuntur hæredes ædificare hospitale, seu conferre illam eleemosynam. Si tamen defunctus ille facturus erat in itinere maximas expensas, non tenentur hæredes illas erogare, licet enim in hac parte votum videatur reale; tamen expensæ non sunt principale respectu voti, sed accessorium itineri. Est optimum exemplum in eo, qui vovit religionem, et non est illam ingressus, certe hæredes non tenentur ingredi religionem, nec conferre illi hæreditatem defuncti, quia hæreditas erat accessoria ingressui religionis. Ita Sylvester loco citato et Paludanus in IV, dist. XXXVIII, quæst. III, art. III, et est communis sententia. Tandem advertendum est, quod ille, qui tempore, quo vovet aliquid, intelligit se nunquam posse implere promissum, tenetur votum implere per alium, nisi exprimat aliud in sua intentione; tunc enim intelligitur habere intentionem virtualiter saltem adimplendi votum per alium cum promittat videns, et sciens, quod nunquam per se poterit implere. Ita Sylvester verbo *Votum* II, quæst. X, et Navarrus in manuali, cap. XII, num. LIII, intelligit hoc de voto reali, sicut ab omnibus est intelligendum, ut si vovissem ire ad D. Jacobum, et ibi ædificare ecclesiam,

si ipse non potest, tenetur alium mittere, qui ibi ecclesiam ædificet, nisi aliam oppositam intentionem habuerit.

ARTICULUS XIII.

Utrum expediat aliquid vovere?

I. Conclusio est affirmativa. Ab hac conclusione recedunt hæretici Lutherus, et Wicleph; et Erasmus videtur idem sentire diversis in locis, quæ ex decreto inquisitorum sunt ab ejus operibus explosa. Videatur Thomas Waldensis libro de sacramentis, tractatu V, tit. IX; Soto VII de justitia, quæst. I, articulo primo, et latius quæst. V, art. VI.

II. Conclusio: Utile est emittere votum. Hæc conclusio est de fide, ut patet Genesis XXVIII, numer. XXI, et I Reg. I Anna emisit votum; et Beatissima Virgo Maria, juxta communioem sententiam vovit castitatem, quod colligunt doctores ex illo Lucae I: *Quomodo fiet istud, quia virum non cognosco*, id est, vovi non cognoscere virum. Cujus rei sunt varia loca in D. Gregorio Nysseno, Beda, et Bernardo quæ adducit Medina III part. quæst. XXVIII, art. IV. Item probatur, quia Apostoli etiam emiserunt vota perfectionis, maxime paupertatis, ut colligunt doctores ex capite quinto Actorum. Et ita a temporibus Apostolorum consueverunt emittere vota fideles, ut refert Eusebius libro primo historiæ ecclesiasticæ, cap. XXIV, et alii. Pontifices etiam approbant hujusmodi vota tamquam rem maxime laudabilem. Ex quibus multa testimonia colliguntur in decretis XXVII, quæst. I, et in titulo de voto, et novissime Concilium Tridentinum sess. VII, can. IX, et sess. XXV, in decreto de regularibus, cap. I, II et V, et aliis. Et

ratio D. Thomæ in hoc articulo est evidens in theologia, quia scilicet homo per votum magis firmatur in bono respectu illius, et magis meretur. Articulo etiam sequenti ostendit votum esse actum religionis, et articulo sexto dicit esse magis laudabile operari aliquid ex voto, quam sine illo, quæ omnia intelliguntur per se loquendo, quia aliquando per accidens ex indiscretionem voventis, vel imperfectione illius, non erit illi utile vovere, et ita in Concilio Arausicano, cap. ii dicitur: « Nemo quidemquam recte vovit, nisi quod a Domino accepit, quod voveat, » et D. Augustinus lib. xvii de civitate Dei idem docet cap. iv.

III. Argues primo: Justi maxime in lege gratiæ debent esse liberi iuxta dictum Apostoli ad Galatas iv, sed votum tollit istam libertatem, cum inducat necessitatem, ergo. Confirmatur ex primo Corinth. ix: *Hilarem datorem diligit Deus*, sed quæ homo vovet operatur ex tristitia, et necessitate, ergo. Secundo: Christus Dominus nunquam votum fecit; ergo nec Christiani. Nec sufficit dicere cum D. Thoma ad tertium, quod Christus non fecit votum, quia habuit voluntatem firmatam in bono, erat enim comprehensor. Contra hoc est, quia etiam erat viator; tum etiam, quia hoc non obstante potuit firmari ejus voluntas, imo et de facto fuit firmata præcepto, ut patet Joannis x: *Hoc mandatum accepi a Patre*: et cap. xiv: *Sicut mandatum dedit mihi Pater, etc.* et cap. xv dicit se servasse præcepta Patris, quæ loca D. Augustinus tract. lxxix in Joannem, et lib. xiii de Trinitate, cap. xiv, et quæst. lv super Deuteronomium intelligit proprie, non abusive; et D. Thomas iii part. quæst. xlvii, artic. i et ii part. quæst. xli, art. vi; ergo potuit habere votum. Tertio: Votum debet esse de re, quæ alias non debetur, sed

omnia quæcumque possumus facere sunt debita Deo, et titulo creationis, et dominii, et beneficiorum, quæ indesinenter in nos confert; ergo. Confirmatur, quia alias recte facerent omnes qui vovent, consequens est falsum, cum sint multi indiscrete voventes, ergo. Ultimo: Multoties non possumus servare promissum; ergo non est tutum promittere.

IV. Respondetur ad primum, quod Apostolus ibi loquebatur de libertate ab onere veteris legis in tempore legis gratiæ. Secundo, respondetur ex D. Thoma ad primum, quod votum non minuit libertatem, sed potius perficit firmando eam in ordine ad bonum. Ad confirmationem respondetur, quod ille, qui operatur ex necessitate coactionis, non operatur hilariter: at qui operatur ex voto, non operatur ex tristitia, vel coactione, sed potius ex maxima liberalitate, ipse enim voluntarie vovit. Si tamen aliquando semel emisso voto, pœniteat de illo, illud erit per accidens ex malitia subjecti, nec propterea erit deobligandus ab illius impletione. Ad secundum negatur consequentia: voluntas enim Christi Domini, ut docet D. Thomas erat omnino firmata in bono ex vi comprehensionis, quæ confirmatio nulla ratione minuebatur, ex eo quod alias erat viator. Præceptum autem non ordinatur per se loquendo ad firmandam voluntatem in bono, sed ut subditus recognoscat obedientiam superiori.

V. Ad tertium respondetur, quod de rebus alias debitis potest fieri votum, ut patuit supra articulo secundo. Vel secundo respondetur, negando quod omnia, quæ cadunt sub voto sunt alias debita; opera enim consilii non sunt debita, cum nullum sit peccatum illa ommittere, sed potius ex supererogatione fiant, vel certe si sint debita tantum sunt ex hones-

tate, et decencia. Est autem opus maxime laudabile obligare se ad istam supererogationem per votum. Ad quartum respondetur, quod per se loquendo est utile vovere, potest autem per accidens esse nocivum, ut diximus ex malitia subjecti. Ubi notandum est, quod sicut in juramento, ut sit licitum requiruntur tres conditiones: veritas, justitia, et iudicium, ita voto possunt assignari tres conditiones, ut sit opus virtutis, ut qui promisit sit fidelis in reddendo, et hoc est veritas: justitia, ut sit justum, et Deo placens quod promittitur: iudicium autem, ut discrete promittat, attendendo ad suas vires, an scilicet sufficiat ad votum implendum. Et per hoc patet ad ultimum, debet enim homo promittere rem, quam iudicet sibi esse possibilem.

ARTICULUS XIV.

Utrum votum sit actus patriæ, sive religionis?

I. Conclusio est affirmativa. Dubium est circa istam conclusionem D. Thomæ, utrum ratio, qua illum probat sit bona, et etiam utrum ille, qui transgreditur votum, peccet semper duplici peccato. Et ut certa ab incertis separemus, supponendum est, nos non loqui de illo, qui promisit facere aliquid, vel non facere, quod alias erat in præcepto; certissimum enim est, quod qui transgreditur tale votum, peccat duplici peccato, cum talis actus habeat duplicem deformitatem, scilicet contra religionem, et contra præceptum prohibens, vel imperans talem actum, ut si quis voveat se non furaturum, vel auditurum missam, quando tenetur. Solum ergo loquimur de illo, qui promisit rem, quæ tantum erat in consilio. Et videtur

etiam, quod peccat duplici peccato, quia lex præcipientis aliquem actum constituit illum in illa virtute, ad quam pertinet finis talis actus, verbi gratia, lex præcipientis jejunium constituit ipsum in ratione temperantiæ; sed votum est quædam lex particularis, et quæ constituit jejunium in virtute temperantiæ, cum jejunans ex voto, et religiosus sit, et temperatus; ergo ille, qui transgreditur votum, peccat contra religionem, et contra temperantiam.

II. Conclusio tamen D. Thomæ est vera, et transgrediens votum tantum peccat unico peccato, scilicet contra religionem. Unde solum tenetur jejunare ex vi voti, et in ordine ad finem illius; ergo si non jejunat, solum deficit ab una obligatione. Hujus conclusionis veritas quoad utramque partem ex argumentorum solutione patebit.

III. Arguitur primo: Charitas magis respicit Deum, quam religio, ergo votum potius est actus charitatis, quam religionis. Confirmatur: Actus imperatus ab aliqua virtute extrinsece tantum pertinet ad illam, et proprie loquendo non est actus illius, sed votum imperatur a virtute religionis, ut videtur docere D. Thomas in prioribus verbis corporis articuli, ergo. Secundo: Ad eandem virtutem pertinet promittere, et implere promissum; sed implere votum non pertinet ad religionem: ergo. Probatur minor: Implere juramentum promissorium non pertinet ad religionem, sed ad veritatem; tum etiam, quia si quis promittat jejunium, ut servet castitatem, tale jejunium pertinebit ad temperantiam, et virtualiter votum pertinet ad illam virtutem, ad quam pertinet res promissa: ergo.

IV. Tertio: Promissio facta homini non ordinatur in cultum hominis; ergo nec promissio facta